

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐԸ

Հարություն Վերմիշյան

Սոցիոլոգիական գիտությունների թեկնածու
Երևանի պետական համալսարան
ՀՀ, Երևան, Ալեք Մանուկյան 1
Էլ. հասցե՝ harutyunvermishyan@ysu.am

Վահան Ենգիդունյան

Երևանի պետական համալսարանի մագիստրանտ
ՀՀ, Երևան, Ալեք Մանուկյան 1
Էլ. հասցե՝ engidunyan-vahan@mail.ru
Հոդվածը ներկայացվել է 20.01.2021, գրախոսվել է 28.01.2021, ընդունվել է տպագրության 12.12.2022
DOI: 10.53548/0320-8117-2022.3-208

Ներածություն

Քաղաքային տարածության ձևավորման և զարգացման համատեքստում էական դեր ունեն քաղաքի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման գործընթացները: Պատմամշակութային տարածությունները գեներացնում ու վերարտադրում են քաղաքային պատմությունը՝ դառնալով քաղաքային տարածության քվինտեսենցիալ տարրը¹: Այս տեսանկյունից արդի քաղաքի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման գործընթացը վերածվում է քաղաքային տարածություն-հասարակություն փոխհարաբերության գործընթացի: Այստեղ կարևորվում է ճարտարապետի դերը քաղաքաբնակների՝ ֆիզիկական տարածության վերաբերյալ սուբյեկտիվ ընկալումների և գիտակցական զգացողությունների (տեղի զգացողություն)² ձևավորման և տարածությանը սուբյեկտիվորեն նշանակալի իմաստներով օժտելու գործընթացներում³:

Վերջիններս պայմանավորում են քաղաքային գաղափարախոսության և համարժեք մշակութային պրակտիկաների ձևավորումը⁴: Նշյալ մոտեցումները ցույց են տալիս պլանավորման սոցիալապես պայմանավորված լինելը:

¹ Gurvitch 1964.

² Humton 1992.

³ Чернявская 2012, 97.

⁴ Wright 2002.

Գաղափարախոսության և մշակութային պրակտիկաների հատումները բացահայտում են արդի քաղաքի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման համակարգը: Պլանավորման համակարգը ոչ միայն նյութականացնում է քաղաքային մշակույթը, այլև սահմանում է արժեքային այլ կողմնորոշումներ՝ ազդելով քաղաքաբնականների տեղի զգացողության վրա: Այսպիսով, տարածությունների պլանավորման համակարգը մեկնաբանելի է կառուցվածք-իմաստավորում-գործողություն հարաբերությունների համատեքստում: Այն գործում է հետադարձ կապի մեխանիզմով, ինչը ենթադրում է, որ տարածական վերածնունդների իրականացումը չի կարող մեկտեղվել հասարակական փոխազդեցությունների միայն որոշակի տիրույթում: Կառուցվածքային մակարդակում տարածության պլանավորումը մասնագիտացված է (իրականացվում է մասնագետների կողմից), ինչը պայմանավորված է քաղաքային գաղափարախոսության հոմոգենության պահպանման անհրաժեշտությամբ: Սակայն քաղաքային մշակույթի վերարտադրության տեսանկյունից քաղաքաբնականներն են իմաստավորում տարածության «սպառման» կոլեկտիվ ձևերն ու հնարավորությունները: Սույն իմաստավորումները համարվում են այն գործիքները, որոնցով քաղաքաբնականները հնարավորություն են ստանում իրագործելու քաղաքային տարածությունների խորհրդանշական կառավարում: Դրա շնորհիվ առաջադրվում է քաղաքային տարածությունների պլանավորման այն մոտեցումը, որում տարածքային զարգացումը սահմանվում է քաղաքային լիազորությունների սահմաններում՝ միջավայրին համապատասխան քաղաքականություն ձևավորելով: Այն հիմնվում է համայնքային նախաձեռնությունների վրա⁵: Մասնավորապես, խոսքը նշյալ տարածությունները «սպառող» քաղաքաբնականների դերի նշանավորման մասին է:

Գործառնելով քաղաքային տարածություններում՝ քաղաքաբնականները սահմանում են քաղաքի պատմամշակութային տարածությունների այն ճանաչողական քարտեզը, որը պայմանավորում է պլանավորման վերոնշյալ սահմանման սոցիալական բաղադրիչը՝ այն օժտելով լեզվատիրությամբ: Քաղաքի պատմամշակութային տարածությունների փոփոխման և քաղաքաբնականների՝ այդ տարածությունների «սպառման» ճանաչողական համակարգի միջև կապը թույլ է տալիս ենթադրել, որ քաղաքային պլանավորման գործընթացը օժտված է յուրահատուկ նարատիվայնությամբ⁶: Քաղաքի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման նարատիվը «...հաս-

⁵ Evert. Ballard, 2010.

⁶ Lynch 1960.

կանալու և մեկնաբանելու միջոց է՝ վերջիններիս անհատականացման կապով»⁷: Պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման նարատիվը կազմված է ճանաչողական և պրագմատիկ շերտերից: Պլանավորման նարատիվի ճանաչողական բաղադրիչը քաղաքաբնականների՝ քաղաքի պատմամշակութային տարածություններում գործառնության ընթացքում ձևավորված և վերարտադրվող փորձի, հիշողությունների ու ընկալումների, ինչպես նաև պլանավորման ինստիտուցիոնալ հիմքերի ամբողջությունն է⁸: Սակայն պլանավորման ինստիտուցիոնալ հայեցակետը վերարտադրվում է քաղաքային պլանավորման և մասնավորապես պատմամշակութային կառույցների տնօրինման օրենսդրական որոշումներով: Պլանավորման նարատիվի պրագմատիկ շերտն այս համատեքստում ենթադրում է պլանավորման կոնկրետ գործողությունների, մեխանիզմների առաջադրում: Այն ապահովում է տարածությունների պլանավորման գործուն մեխանիզմների ներդրման հնարավորությունը և մասնագիտացված է⁹:

Պլանավորման այսօրվա հնարավորությունների և ապագա ազդեցությունների գնահատման տեսանկյունից հետազոտական արդիական խումբ են համարվում քաղաքաբնակ երիտասարդները, որոնք ապահովում են սերունդների և սեփական փորձի կուտակում: Միևնույն ժամանակ, երիտասարդությունը պատմականորեն համարվում է նաև քաղաքային փոփոխությունների հիմնական պահանջատերն ու «սպառողը»¹⁰: Այս տեսանկյունից էական նշանակություն ունեն նաև մասնագիտական այն հանրույթները*, որոնք հանդես են գալիս որպես քաղաքային տարածությունների պլանավորողներ: Սրանք այն խմբերն են, որոնք պլանավորման մեխանիզմները համապատասխանեցնում են քաղաքային տարածություններին¹¹: Մասնագիտական հանրույթը իրականացնում է պատմամշակութային տարածությունների կառուցվածքային փոփոխություններ, իսկ երիտասարդությունը ոչ միայն դրանց ակտիվ կամ պասիվ «սպառողն» է, այլև փոփոխությունների իրականացման յուրաքանչյուր փուլում տարածության վերաիմաստավորողն ու արձագանքողը:

⁷ Tilley 1994, 15.

⁸ Kellams 2017.

⁹ Schwab, Brower 2009, 66-69.

¹⁰ Сосновская, Михайлов, Орлова 2018.

* Մասնագիտական հանրույթներն, այս համատեքստում, քաղաքային պլանավորման գործընթացին առնչվող մասնագետների՝ ուրբանիստ, սոցիոլոգ, իրավաբան, ճարտարապետ և այլն, հանրույթն է:

¹¹ Waldon 2009.

Պլանավորմամբ պայմանավորված պատմամշակութային տարածությունների կառուցվածքային փոփոխությունն ազդում է տեղի հետ կապվածության և տեղային ներգրավվածության մշտական վերարտադրության վրա: Առկա և ձևավորվող ընկալումների անհամապատասխանությունը հանգեցնում է քաղաքային լոկուսի կառուցվածքային խեղաթյուրմանը: Այն տեղի է ունենում լրիվ տարածություն-հասարակություն համատեքստում, որտեղ հասարակության՝ քաղաքային տվյալ տարածության հետ իրեն չնույնականացնելն առաջ է բերում քաղաքի պատմական-կառուցվածքային տիպի և առկա քաղաքային պրակտիկաների միջև կապի թուլացում¹²: Այսպիսի փոխակերպումը կարող է հանգեցնել թե՛ խորհրդանշական, թե՛ անգամ ֆիզիկական հեռացվածության տվյալ տարածություններից: Սա քաղաքային կյանքի ապահովման տեսանկյունից նշանակում է խզում քաղաքային կազմակերպման և հասարակության միջև, որն հանգեցնում է քաղաքային բնականոն գործունեության խաթարմանը¹³:

Սույն տեսական մոտեցումները կիրառելի են մասնավորապես հետխորհրդային տիպի քաղաքների կառուցվածքային-խորհրդանշական առանձնահատկությունների բացահայտման տեսանկյունից: Հետխորհրդային քաղաքներում, մասնավորապես Երևանի կենտրոն վարչական շրջանում, շարունակում են արդիական համարվել պատմամշակութային կառույցների պահպանման հետ կապված խնդիրները: Սույն հետազոտությունը նպատակ ունի բացահայտելու Երևանաբնակ երիտասարդների և մասնագիտական հանրույթի՝ Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների և դրանց պահպանմանն առնչվող ընկալումների տարբերությունները:

Հետազոտության մեթոդները և ընտրանքը

Հաշվի առնելով հիմնախնդրի յուրահատկությունները՝ իրականացվել է խառը մեթոդներով հետազոտություն՝ համադրելով քանակական հարցման, խորին հարցազրույցի, փաստաթղթերի ավանդական վերլուծության և փորձագիտական հարցման մեթոդները¹⁴:

- Քանակական հարցման ընտրանքը քվոտային է, ըստ սեռի (արական, իգական) և տարիքի (15-19, 20-24, 25-29), սակայն ընտրանքային համախմբության սուբյեկտների ընտրությունը իրականացվել է պատահական

¹² Luther 2015.

¹³ Hall, Held 1996.

¹⁴ Creswell 2014, 264-288.

նության սկզբունքով՝ գլխարկի մեթոդով¹⁵ (ընտրանքային համախմբությունը 360 է, վստահության միջակայքը՝ $\pm 5\%$):

- Փորձագիտական և խորին հարցազրույցների ընտրանքը տիպային է.
- ընտրվել է վեց փորձագետ՝ ըստ գործունեության ոլորտի (ակադեմիական, պետական, մասնավոր),
- խորին հարցազրույցներին մասնակից երիտասարդներն ընտրվել են քանակական հարցման մասնակիցներից: Մասնավորապես, երիտասարդների ընտրության չափանիշներն են տեղի զգացման մակարդակը (ցածր, միջին, բարձր), որը գնահատվել է Լայկերտի սանդղակով, և սեռը (արական, իգական): Ընդհանուր առմամբ, ընտրվել է 12 երիտասարդ:
- Հետազոտության ընթացքում վերլուծվել են վերոնշյալ հետազոտական հիմնախնդրին առնչվող գործող օրենսդրական կարգավորումները:

Հետազոտության արդյունքները

Սույն աշխատանքի շրջանակում հետազոտվում են Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման նարատիվի ճանաչողական և պրագմատիկ շերտերի միջև առկա քանակական կապերը և դրանց որակական դրսևորումները: Այս համատեքստում չափվում են տարածական, տեղեկատվական և սոցիալական ներգրավվածությունները, որոնցով, ըստ Օ. Չերնյավսկայայի, բացահայտվում է քաղաքաբնակների կապվածությունը հետազոտվող տարածությունների նկատմամբ¹⁶: Մասնավորապես, երևանաբնակ երիտասարդների կողմից հիշատակման առավել բարձր մակարդակ ունեն լիովին և հիմնականում պահպանված պատմամշակութային կառույցները (օրինակ՝ օպերայի շենք, Հանրապետության հրապարակ), որոնք կազմում են հիշատակված կառույցների ընդհանուր թվի համապատասխանաբար 41% և 32%-ը, իսկ մասամբ պահպանված և ոչնչացված կառույցները՝ 23% և 4%: Ստացված նոր տվյալների համաձայն, հաստատվում է այն կանխադրույթը, որ պահպանվածության աստիճանի բարձրացմանը զուգընթաց աճում է նաև վերջիններիս նկատմամբ տարածական ներգրավվածությունը, որն այս դեպքում արտահայտվում է վայրերի հիշատակման հաճախությամբ: Այս համատեքստում ուշադրության են արժանի երևանաբնակ երիտասարդության ընկալումներն առ այն, թե փոփոխվող իրականության պայմաններում Կենտրոնի պատմամշակութային կառույցների ինչպիսի վե-

¹⁵ Соболев 1968, 20-25.

¹⁶ Чернявская 2012, 96-102.

րափոխումներ ընդունելի կլինեն նրանց համար: Այսպիսով, առավել ընդունելի փոփոխություններ են համարվում հասարակական նոր վայրերի (օրինակ՝ զբոսայգի) կառուցման (39.7%) և պատմամշակութային կառույցների ամրակցման (35.4%) աշխատանքները: Սա թերևս բխում է երևանաբնակ երիտասարդության շրջանում քաղաքային տարածության մասնակի փոփոխության անհրաժեշտությունից, քանզի հարցվածների միայն 12.3%-ի դեպքում է դիտելի պատմամշակութային տարածությունների նկատմամբ խիստ պահպանողական վերաբերմունքը:

Տարածական ընկալումների հետազոտության տեսանկյունից էական նշանակություն ունեն նաև երևանաբնակ երիտասարդների՝ Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների նկատմամբ տեղեկատվական ներգրավվածությանն առնչվող հարցադրումները: Խոսքը հատկապես տարածական ընկալումները պայմանավորող տեղեկատվական այն աղբյուրների ազդեցության մասին է, որոնք ապահովում են Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների վերաբերյալ տեղեկատվական դաշտը: Տվյալ դեպքում տեղեկատվական հիմնարար աղբյուրները երևանաբնակ երիտասարդության համար համացանցը (28.8%) և հեռուստացույցն են (19.8%):

Տեղեկատվական ներգրավվածության վերլուծության տեսանկյունից կարևոր է վերջինիս՝ այլ գործոնների հետ կապի համատեքստում դիտելու հնարավորությունը: Մասնավորապես, ուսումնասիրվում է տեղեկատվական ներգրավվածության հիմնարար տարրի՝ տեղեկատվական ակտիվության և տեղի զգացողության միջև առկա հնարավոր կապը: Հաշվի առնելով առաջ քաշված վարկածի յուրահատկությունը՝ իրականացվել է բազմաչափ գծային ռեգրեսիոն վերլուծություն՝ ուսումնասիրվող հատկությունների ընդգրկման քայլի մեթոդով¹⁷: Ստացված տվյալների համաձայն, հետազոտվող փոփոխականների միջև կապի ուժգնությունը, նշանակալիությունը ($R_{մոդել}=0.688$, $R^2\approx 0.5$, $R=0.516$, $p<0.001$) և երկկողմանիությունը ապացուցում են, որ, եթե բարձր է տեղի նկատմամբ տեղեկատվական ակտիվությունը, ապա բարձր է նաև տեղի զգացողությունը:

Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների նկատմամբ ներգրավվածության և տեղի զգացման նման դրսևորումները ի վերջո վերարտադրում են քաղաքաբնակ երիտասարդության ճանաչողական յուրահատուկ համակարգ, որը ձևավորում է Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների իմացական սահմանները երիտասարդության շրջանում: Եվ

¹⁷ Наследов 2008, 324-335.

հատկանշական է, որ երևանաբնակ երիտասարդությունը իր մտային քարտեզում Կենտրոնը ներկայացնում է առավելապես պատմամշակութային վայրերի և դրանք կապակցող օժանդակ տարրերի միջոցով (փողոց, սրճարան, այգի, բնակության վայր և այլն): Ահա թե ինչպես է բնութագրում Կենտրոնը հարցմանը մասնակցած երիտասարդներից մեկը.

«Կենտրոնը հենց Երևանն է: Էստեղ գոնե կան ինչ-որ շենքեր, որոնք ցույց են տալիս հին Երևանը: Ճիշտ է, չգիտեմ՝ իրենք պետք է պահպանվե՞ն, թե՞ պետք է քանդվեն մի օր, բայց գոնե էդ շրջական, օրինակ, հենց համալսարանը (խոսքը ԵՊՀ-ի մասին է) մի քիչ. հենց Երևանի բնույթը համալսարանն է ցույց տալիս էդ մեծ շենքով, հնությունը պահպանելով» (20 տ. իգ. սեռ, Փոքր կենտրոնի բնակիչ):

Հարցին, թե՛ ինչպե՞ս կսահմանեք «պատմամշակութային վայրեր» հասկացությունը, հարցվողները տվել են պատասխաններ, որոնց հիման վրա կատարված վերլուծության միջոցով առաջ է քաշվում հասկացության համակարգ, որը ներառում է զուգադրական տարրերի կառուցվածքային, էքզիստենցիալ և սոցիալ-մշակութային ենթահամակարգերը: Իբրև կառուցվածքային տարրեր են հանդես գալիս հին շինությունները, արձաններն ու թանգարանները, էքզիստենցիալ՝ փորձությունների միջով անցնելու և ապրած լինելու գաղափարները, իսկ սոցիալ-մշակութային մակարդակում՝ պատմամշակութային արժեքի, պատմության, քաղաքի ինքնության ու հիշողության մոտեցումները: Հատկանշական է, որ, բացի Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների իմացական սահմաններից, երևանաբնակ երիտասարդության մեջ վերաիմաստավորման են ենթարկվում պատմամշակութային տարածությունների մաս կազմող առանձին կառույցներ, որոնք պայմանավորում են ընդհանրական տարածության ուժեղ կողմերը¹⁸: Դրանք են՝ Օպերայի և բալետի թատրոնը, Հանրապետության հրապարակը, Աբովյան փողոցը, Մատենադարանը, որոնք հարցվողների ճանաչողական քարտեզներում դիտվում են որպես ուղենիշ-հանգույցներ: Երևանի կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման հարցում ուշադրության է արժանի պլանավորման նարատիվի պրագմատիկ շերտը վերարտադրող՝ մասնագիտական հանրույթի շրջանում Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման հնարավոր մեխանիզմների վերաբերյալ մոտեցումների հետազոտությունը: Մասնավորապես, իրականացված հետազոտության շնորհիվ պարզ է դառնում, որ մասնագիտական հանրույթի

¹⁸ Վերմիշյան, Բալասանյան 2015:

տեսանկյունից պատմամշակութային տարածությունների և այդ տարածությունը կազմող կառույցների՝ որպես այդպիսին սահմանման հնարավորությունները դիտելի են ոչ միայն դրանց գիտաճանաչողական, այլև զգայական առանձնահատկությունների շեշտադրման առումով: Այսպես, օրինակ, «...1988 թ. Օպերայի հրապարակը վերածվեց ազգային զարթոնքի կենտրոնի: Այդ ժամանակահատվածում ժողովուրդը համախմբվելով գնաց դեպի անկախություն և իշխանություններից պահանջեց Արցախի հետ միավորում: Ձևավորվեց մի մշակույթ, որի պարագայում յուրաքանչյուր ժամանակահատվածում առաջացած դժգոհությունների ժամանակ ժողովուրդը իր դիրքորոշումը հայտնում է այդ հրապարակում» (մասնավոր սեկտորի իրավաբան):

Սա թույլ է տալիս ենթադրելու, որ Երևանի կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունները և կառույցները մասնագետների համար սահմանվում են որպես քաղաքի մշակութային կապիտալի քվինտեսենցիաներ, որոնք կոչված են ապահովելու քաղաքային հիշողության, ազգային ինքնության վերարտադրությունը: Այս պայմաններում, ըստ մասնագիտական հանրույթի, էական նշանակություն ունի քաղաքաբնակների, մասնավորապես, երևանաբնակ երիտասարդության ներգրավումը Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման գործընթացում: Ռ. Հարթի մասնակցության աստիճանակարգով¹⁹ իրականացված գնահատման շնորհիվ պարզ է դառնում, որ հարցվածների մեծամասնությունը կարևորում է երիտասարդների ու մասնագետների հավասարազոր ձայնի իրավունք ունենալը: Պլանավորման քաղաքականության ձևավորման տեսանկյունից մասնագիտական հանրույթը կարևորում է հատկապես միջդիսցիպլինար-գիտամեթոդական խմբերի ստեղծման գաղափարը, որի համաձայն, մասնագետները հնարավորություն կստանան իրապես ներգրավվելու Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման գործում՝ լսելի դարձնելով սեփական մոտեցումներն այդ հարցում: Այսպես, պետական ոլորտում ներգրավված փորձագետների շրջանում կարևորվում է պատմամշակութային կառույցների գործառության, ոչ արմատական փոփոխությունը: Ակադեմիական ոլորտը ներկայացնողները կարևորում են անօրինական կառույցների վերացման անհրաժեշտությունը, իսկ մասնավոր սեկտորի փորձագետները՝ տարածական նորարարությունները (լուսավորություն ժամանակակից տեխնոլոգիաներով, վերգետնյա անցումներ և այլն):

¹⁹ Hart 1992.

Այլ են Երևանի կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման նարատիվի ճանաչողական շերտի ինստիտուցիոնալ հայեցակետում՝ օրենսդրական կարգավորումների համակարգում, առաջադրված մոտեցումները: Մեր վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ գործող որոշումների համաձայն՝ պատմամշակութային կառույցների պահպանության հնարավորությունները սերտորեն առնչվում են ժամանակակից օգտագործման միտումների հետ և ենթադրում են արդիական լուծումներով կառույցների կցում պատմամշակութային հուշարձաններին: Սակայն, միևնույն ժամանակ, սահմանված չեն նմանօրինակ լուծումների կիրառելիության պայմաններն ու նպատակահարմարությունը: Իրավական կարգավորման նման պայմանների պարզաբանումը մասամբ բացատրելի է տնտեսական տարբեր սուբյեկտների՝ պատմամշակութային կառույցների տնօրինման շրջանակում իրականացվող գործողությունների համատեքստում, որոնք հաճախ հակասության մեջ են մտնում գործող օրենքների հետ: Նշված չեն նաև Երևանի փոքր կենտրոնի կառուցապատման նպատակով միջդիսցիպլինար խմբերի (բացառությամբ ճարտարապետաշինարարական) ձևավորման ու գործառնության հնարավորությունները, պահանջները: Այսպիսով, առկա են պլանավորման կարգավորումների խզումներ, որոնք դրսևորվում են Երևան քաղաքի և, մասնավորապես, Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման ինստիտուցիոնալ գործընթացի և այդ տարածությունները վերարտադրող քաղաքաբնակ երիտասարդության և փորձագիտական հանրույթի հայեցակարգային ընկալումների միջև:

Եզրակացություններ

Երևանի Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման նարատիվի ճանաչողական և պրագմատիկ շերտերի միջև առկա փոխառնչություններում կան որոշակի խնդիրներ: Չնայած երևանաբնակ երիտասարդության և մասնագիտական հանրույթի կողմից շրջանառվող մոտեցումների համադրելիությանը՝ Կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման ինստիտուցիոնալ հնարավորությունների առումով գոյություն ունի պատմամշակութային տարածությունների կառավարման, ինչպես նաև երիտասարդությանը և մասնագիտական հանրույթին այդ որոշումներում ներգրավելու մեխանիզմների անհստակություն:

Պատմամշակութային կառույցների պահպանման հայեցակարգային սահմանումների և տարածությունների պլանավորման ներկայացուցչակա-

նության տիրույթներում առկա խնդիրները պլանավորման ինստիտուցիոնալացման մակարդակում հանգեցնում են անորոշությունների: «Քաղաքաշինություն», «քաղաքաշինական ծրագիր» եզրույթները նույնացվում են «ճարտարապետաշինարարության» հետ:

Այսպիսով, տարածությունների պլանավորման տեսանկյունից Երևանի կենտրոնի պատմամշակութային տարածությունների կառույցների կառավարմանն առնչվող կարգավորումները առավելապես միակողմանի են և ոչ ներկայացուցական:

Գրականություն

- Վերմիշյան Հ., Բալասանյան Ս. 2015, Լոկալ ինքնությունները Երևանում: Քաղաքային տարածության կառուցվածքները, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 157 էջ:
- Наследов А.Д. 2008, SPSS 15. Профессиональный статистический анализ данных, СПб., издательский дом «Питер», 415 с.
- Соболев М.И. 1968, Метод Монте-Карло/Популярные лекции по математике, т. 46, изд. 3, Москва, «Наука», 64 с.
- Сосновская А.М., Михайлов А.В., Орлова О.Ю. 2018, Нематериальное наследие и идентичность молодежи Санкт-Петербурга. Управленческое консультирование, N 2, СПб., с. 88-99.
- Чернявская О.С. 2012, Изучение идентичности горожан, Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия социальные науки 2(26), Нижний Новгород, с. 96-102.
- Creswell J. 2014, Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches / 4th ed. SAGE Publications, Inc. USA, 342 p.
- Evert K. Ballard E., eds. 2010, Encyclopedic Dictionary of Landscape and Urban Planning/International Federation of Landscape Architects, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 1547 p.
- Gurvitch G. 1964, The Spectrum of Social Time, Dordrecht, Holandia, 152 p.
- Hall S., Held D. 1996, Modernity. An Introduction to Modern Societies, Oxford, Blackwell, 664 p.
- Hart R. 1992, Children's Participation: From Tokenism to Citizenship/ UNICEF International Child Development Centre/Florence, Italy, 44 p.
- Hummon D. 1992, Community Attachment: Local Sentiment and Sense of Place, New York, Plenum Press, USA, 52 p.
- Kellams T. 2017, The Mind, The Narrative, and The City: How Narratives of Space Make Place in Cognitive Maps, Kansas, Kansas State University Manhattan, 171 p.
- Luther D. 2015, Active Citizens and The Historical Identity of a City Slovenský národopis, Slovak Ethnology, vol. 63, Issue 4, Bratislava, p. 355-365.
- Lynch K. 1960, The Image of The City, Cambridge MA, MIT Press, 194 p.
- Schwab A. Brower D. 2009, Serving Two Masters: The Legal Context of Local Planning, Local Planning. Contemporary Principles and Practice edited by Gary Hack Eugénie L. Birch Paul H. Sedway Mitchell J. Silver/(An ICMA green book), USA, p. 66-69.
- Tilley C.Y. 1994, A Phenomenology of Landscape: Places, Paths, and Monuments, Oxford, Berg 3PL, 236 p.

- Waldon S. 2009, Planners and Politics/ Local Planning. Contemporary Principles and Practice edited by Gary Hack Eugénie L. Birch Paul H. Sedway Mitchell J. Silver, An ICMA green book, USA, 496 p.
- Wright E. 2002, Class Analysis of Ideology/Foundations of Class Analysis, Lecture 11, Department of Sociology University of California, Berkeley, 22 p.

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄԱՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՏԱՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐԸ

Հարություն Վերմիշյան, Վահան Ենգիդունյան

Ամփոփում

Քաղաքային տարածության ձևավորման և զարգացման համատեքստում կարևոր նշանակություն ունեն քաղաքի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորման գործընթացները: Պատմամշակութային տարածությունները քաղաքի պատմության վերարտադրողներն են: Քաղաքի պատմամշակութային տարածությունների պլանավորումը ենթադրում է տարածություն-հասարակություն-ստեղծարար հանրույթ փոխհարաբերությունների բարդ շղթա: Այս փոխհարաբերություններում են ձևավորվում քաղաքային հանրույթների՝ տեղի զգացողությունն ու տարածական ներգրավվածության ձևերը: Քանակական հարցումների, փորձագիտական և խորին հարցազրույցների, ինչպես նաև փաստաթղթերի վերլուծության մեթոդների համադրությամբ արված հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս, որ Երևանի կենտրոնի պատմամշակութային տարածության պլանավորման մեջ առկա են հակասություններ քաղաքային տարածությունը «սպառողների» ճանաչողական պատկերացումների, մասնագիտական-պրագմատիկ որոշումների և/կամ լուծումների և իրավական կարգավորումների միջև:

Բանալի բառեր՝ տարածական պլանավորում, պատմամշակութային տարածություն, Երևանի կենտրոն, երիտասարդություն, փորձագիտական հանրույթ, տեղի զգացողություն, տարածական ներգրավվածություն:

СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ ПЛАНИРОВАНИЯ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫХ ПРОСТРАНСТВ ЦЕНТРА ЕРЕВАНА

Арутюн Вермишян, Ваан Енгидунян

Резюме

В контексте формирования и развития городского пространства процессы планирования историко-культурных пространств города являются глав-

ными, поскольку они воспроизводят городскую историю и считаются её квинтэссенцией. Планирование историко-культурных пространств подразумевает сложную цепочку отношений пространство-общество-творческое сообщество. В этих отношениях формируются чувство места городских сообществ и форма пространственной вовлеченности. Применение методов количественного опроса, экспертного, глубинного интервью и анализа документов приводит к заключению, что в процессе планирования историко-культурного пространства центра Еревана возникают противоречия между когнитивными представлениями потребителей городского пространства, прагматичными профессиональными решениями и их правовым урегулированием.

Ключевые слова – пространственное планирование, историко-культурное пространство, центр Еревана, молодежь, экспертное сообщество, чувство места, пространственная вовлеченность.

THE SOCIO-CULTURAL ASPECTS OF PLANNING OF THE HISTORICAL AND CULTURAL SPACES OF YEREVAN CITY CENTER

Harutyun Vermishyan, Vahan Yengidunyan

Abstract

In the context of the formation and development of urban space, the planning processes of the historical and cultural spaces of the city are central. These spaces of the city are the reproducers of urban history and are considered the quintessence of above-mentioned history. The planning of the historical and cultural spaces of the city implies a complex chain of space-society-creative community relations. In these relationships, the sense of place of urban communities and the form of spatial engagement are formed. Combining quantitative survey, expert and in-depth interviews and document analysis methods, it becomes clear that in the process of planning the historical and cultural space of the Yerevan city Center, there are contradictions between the cognitive perceptions of urban space consumers, pragmatic professional decisions and/or solutions its legal regulations.

Key words – spatial planning, historical and cultural spaces, Center of Yerevan, youth, expert community, sense of place, spatial engagement.